Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2026/1687

2026 3 13

TARYBOS REKOMENDACIJA

2026 m. kovo 9 d.

dėl žmogiškojo kapitalo Europos Sąjungoje

(C/2026/1687)

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

kadangi:

(1) 2017 m. Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos paskelbtas Europos socialinių teisių ramstis [1] yra aukštynkryptės darbo ir gyvenimo sąlygų konvergencijos ES kelrodis. Pagal jo pirmąjį principą, *„kiekvienas turi teisę į kokybišką ir įtraukų švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą, kad galėtų išsaugoti ir įgyti įgūdžius, leidžiančius visavertiškai dalyvauti visuomenės gyvenime ir sėkmingai įveikti permainas darbo rinkoje“*;

(2) 2025 m. sausio mėn. Komisijos priimtame komunikate „ES konkurencingumo kelrodis“ [2] išdėstytos ES ekonomikos dinamiškumo atkūrimo ir augimo skatinimo veiksmų gairės. Įgūdžių skatinimas laikomas itin svarbiu veiksniu, pripažįstant, kad aukštos kvalifikacijos darbo jėga yra Europos ekonomikos pagrindas, našumo, inovacijų ir kokybiškų darbo vietų varomoji jėga ir sąžiningos žaliosios bei skaitmeninės pertvarkos veiksnys. 2025 m. kovo mėn. Komisija priėmė Komunikatą „Įgūdžių sąjunga“ [3], kuriame pabrėžiamas itin svarbus žmogiškojo kapitalo ir į ateitį orientuotų įgūdžių vaidmuo didinant Sąjungos konkurencingumą ir strateginį savarankiškumą, stiprinant pasirengimą ir remiant tvarų klestėjimą. 2025 m. Komisija taip pat paskelbė du komunikatus dėl dirbtinio intelekto (DI), kuriuose pabrėžiama, kad tiek žmonėms, tiek įgūdžiams tenka labai svarbus vaidmuo [4] [5];

(3) kaip pripažįstama Komisijos komunikate „Įgūdžių sąjunga“ [6], integruotas požiūris į politikos koordinavimą ir sustiprinta daugiašalė priežiūra per Europos semestrą suteikia pagrindą, kuriuo remiantis vykdomos būtinos struktūrinės reformos darbo rinkose, kurios grindžiamos švietimo ir mokymo sistemomis ir investicijomis į žmogiškojo kapitalo plėtrą;

(4) šioje rekomendacijoje atsižvelgiama į ES ir valstybių narių kompetencijos pasidalijimą švietimo ir mokymo srityse, visų pirma į valstybių narių atsakomybę už mokymo turinį ir jų švietimo ir mokymo sistemų organizavimą, kaip nustatyta SESV 165 ir 166 straipsniuose. Atsižvelgdama į Sutartyse nustatytą Sąjungos vaidmenį ir tikslą, Europos Komisija remia kokybiško švietimo plėtojimą valstybėse narėse, skatina jų bendradarbiavimą ir sudaro palankesnes sąlygas tarpusavio mokymuisi, papildydama jų veiksmus;

(5) nuo 2021 m. pagrindinis Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje užmojis yra Europos švietimo erdvės (EŠE) sukūrimas. Todėl tam, kad pavieniai asmenys ir visuomenė išnaudotų visą savo potencialą, švietimas ir mokymas vertinami holistiniu požiūriu. Naujausi duomenys rodo, kad ES bendradarbiavimu siekiant sukurti EŠE pavyko įgyvendinti svarbius naujus ES lygmens veiksmus, paremti nacionalines reformas ir nustatyti tvarius glaudesnio Europos švietimo įstaigų bendradarbiavimo būdus. Taigi šiuo bendradarbiavimu taip pat prisidedama prie žmogiškojo kapitalo plėtros;

---

[1] OL C 428, 2017 12 13, p. 10.
[2] 2025 m. sausio 29 d. Komisijos komunikatas „ES konkurencingumo kelrodis“ (COM(2025) 30 final).
[3] 2025 m. kovo 5 d. Komisijos komunikatas „Įgūdžių sąjunga“ (COM(2025) 90 final).
[4] 2025 m. balandžio 9 d. Komisijos komunikatas „DI žemyno veiksmų planas“ (COM(2025) 165 final).
[5] 2025 m. spalio 8 d. Komisijos komunikatas „DI taikymo strategija“ (COM(2025) 723 final), kuriame siūlomi sektoriniai ir tarpsektoriniai veiksmai, be kita ko, susiję su raštingumu dirbtinio intelekto srityje, kvalifikacijos kėlimu bei perkvalifikavimu ir su įgūdžių stebėsena bei analize, siekiant padidinti DI diegimą pagrindinėse pramonės šakose ir viešajame sektoriuje.
[6] Pagal Tarybos rezoliuciją dėl švietimo ir mokymo Europos semestro kontekste: informacija pagrįstų debatų dėl reformų ir investicijų užtikrinimas (2020/C 64/01).

(6) ši rekomendacija yra skirta valstybių narių užimtumo politikos gairėms papildyti, visų pirma atsižvelgiant į tokios užimtumo politikos žmogiškojo kapitalo aspektą. Joje nustatytos ES bendro intereso sritys. Kai aktualu kiekvienos valstybės narės atžvilgiu, šios sritys vėliau bus analizuojamos šalių ataskaitose ir gali būti aptariamos konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose, pateiktose per Europos semestro ciklą. Šie susirūpinimą keliantys klausimai taip pat turi svarbų teritorinį aspektą, nes visoje Europoje esama didelių teritorinių įgūdžių ir investicijų į žmogiškąjį kapitalą skirtumų;

(7) valstybės narės pagal SESV 150 straipsnį įsteigtame Užimtumo komitete kasmet nagrinėja visus su rezultatais ES užimtumo srityje susijusius aspektus, atsižvelgdamos į bendrą metinę ataskaitą dėl užimtumo padėties Sąjungoje ir dėl užimtumo gairių įgyvendinimo (SESV 148 straipsnio 5 dalis) ir į informaciją, gautą iš valstybių narių metinių pažangos ataskaitų (kurios taip pat naudojamos SESV 148 straipsnio 3 dalies tikslais);

(8) ES nuolat trūksta darbuotojų ir įgūdžių. Stygius yra gana didelis visose valstybėse narėse, regionuose, sektoriuose ir daro poveikį visų dydžių įmonėms. Laisvų darbo vietų Europos Sąjungoje rodiklis – darbo jėgos trūkumo vertinimo rodiklis – tebėra aukštas ir panašus į iki pandemijos buvusį lygį – 2,0 % (2025 m. III ketv.) ([7]). Kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas taip pat trukdo investicijoms ir inovacijoms: 68 % vidutinių įmonių nurodė, kad 2023 m. įgūdžių trūkumas buvo rimta problema ([8]), o 77 % įmonių nurodė, kad 2024 m. įgūdžių trūkumas buvo kliūtis ilgalaikėms investicijoms ([9]);

(9) visoje ES labai trūksta tam tikrų sektorių ir profesijų darbo jėgos ir įgūdžių. 2024 m. ES labiausiai trūkstamos profesijos buvo susijusios su gamybos ir statybos techniniais profiliais (įskaitant suvirintojus, pastatų ir kitokius elektrikus, santechnikus ir vamzdynų montuotojus, skardininkus), sveikatos priežiūros profesijomis (slaugos specialistai, bendrosios praktikos gydytojai ir gydytojai specialistai, sveikatos priežiūros padėjėjai ir fizioterapeutai; apskaičiuota, kad 2022 m. ES trūko 1,2 mln. gydytojų, slaugytojų ir akušerių) ([10]). Be to, tik 12 % ES ūkininkų yra jaunesni nei 40 metų, o tai gali kelti pavojų ES apsirūpinimui maistu. Transporto sektoriuje taip pat labai trūksta visų rūšių transporto kvalifikuotų specialistų (sunkiųjų sunkvežimių, sunkvežimių, autobusų ir tramvajų vairuotojų, taip pat jūrininkų, visų pirma aukštesnio rango laivo įgulos narių) ([11]), ([12]). Taip pat labai trūksta IRT specialistų, statybos inžinierių ir pedagoginių darbuotojų. IRT specialistai sudarė tik 5,0 % darbo jėgos, t. y. gerokai mažiau nei 2030 m. skaitmeninio dešimtmečio tikslas – 10 %, o lyčių nelygybė buvo didelė. Kalbant apie žaliąją pertvarką, daugelyje valstybių narių nustatytos 24 trūkstamos profesijos, įskaitant darbininkus izoliuotojus, statybos inžinierius ir oro kondicionavimo bei šaldymo mechanikus (14 valstybių narių), civilinės inžinerijos technikus (12 valstybių narių) ir stogdengius (11 valstybių narių). Europai reikės plėtoti pajėgumus, susijusius su pagrindinėmis žiedinėmis užduotimis, kurias reikia pritaikyti pereinant nuo linijinių prie žiedinių sistemų ir rinkų. Šie įgūdžiai yra visų lygių – nuo architektų ir inžinierių iki atliekų surinkėjų ir rūšiuotojų;

(10) technologinė pažanga ir žalioji bei skaitmeninė pertvarkos dar labiau padidins naujų įgūdžių paklausą, esamą trūkumą ir neatitiktį. Didėjant DI, atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijų, biotechnologijų, gynybos, kosmoso ir saugumo poreikiams, taip pat sudėtingos duomenų analitikos mastui, auga gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) specialistų paklausa;

([7]) 2013–2019 m. vidutinis laisvų darbo vietų rodiklis buvo 1,7 %.
([8]) „Eurobarometro“ apklausa Nr. 537, 2023 m. lapkričio mėn.
([9]) 2024 m. EIB investavimo apklausa. Europos Sąjungos apžvalga, https://www.eib.org/attachments/lucalli/20240238_econ_eibis_2024_eu_en.pdf.
([10]) Europos Komisijos ir EBPO ataskaita „*Health at a Glance: Europe 2024*“.
([11]) EURES_ataskaita „Report_on_labour_shortages_and_surpluses_2024“.
([12]) Jūrininkai. Mobilumas ir transportas. Europos Komisija.

(11) 2025 m. skaitmeninio dešimtmečio padėties ataskaitoje pabrėžiama, kad atotrūkis tarp darbo rinkos poreikių ir specialistų paklausos toliau didėja, ypač tokiose srityse kaip DI, kibernetinis saugumas, duomenų analizė ir puslaidininkių technologijos. Iki 2027 m. ES reikės 6,2–7 mln. su DI susijusių darbuotojų, o apie 60 % darbo jėgos bus reikalingi DI įgūdžiai ([13]). Kibernetinio saugumo srityje nustatytas maždaug 300 000 specialistų trūkumas, o puslaidininkių srityje, atsižvelgiant į dabartines tendencijas, reikės pašalinti beveik 100 000 naujų specialistų trūkumą. Iš valstybių narių nacionalinių veiksmų gairių matyti, kad vis daugiau dėmesio skiriama skaitmeniniam švietimui ir mokymuisi visą gyvenimą, tačiau pastangos tebėra fragmentiškos ir nevienodos, o žemos kvalifikacijos ir nepakankamai atstovaujamų grupių informavimo veikla yra ribota. Prognozės rodo, kad be aktyvesnių bendrų veiksmų ir tvarių investicijų ES skaitmeninių įgūdžių tikslų nepasieks ([14]);

(12) nuo 2023 m. palaipsniui daugėjo restruktūrizavimo atvejų ir buvo planuotai naikinama vis daugiau darbo vietų. Įvairūs restruktūrizavimo atvejai ir trumpalaikiai pokyčiai padėjo geriau suprasti, kad reikia imtis skubių veiksmų. 2024 m. visoje ES pagal planus panaikinta maždaug 65 000 darbo vietų, daugiausia konkrečiuose sektoriuose ir regionuose ([15]). Labiausiai paveikta automobilių pramonė, telekomunikacijos ir pašto paslaugos. 2019–2024 m. automobilių gamybos sektoriuje visoje ES panaikinta maždaug 240 000 darbo vietų ([16]). Europos plieno sektorius taip pat patiria vis didesnį spaudimą: 2024 m. panaikinta 18 000 darbo vietų, o chemijos sektoriuje 2023 ir 2024 m. – maždaug 15 000 darbo vietų. Tai kelia ypač didelį susirūpinimą, atsižvelgiant į itin svarbų sektoriaus vaidmenį gynybos ir kosmoso pajėgumų kūrimo srityje. Apskritai neigiamą poveikį darbo rinkai daro prekybos srautų sutrikdymas, sumažėjusi pasaulinė paklausa ir didesni energijos kaštai;

(13) tikimasi, kad dėl poveikį užimtumo augimui darančio perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos iki 2030 m. bus sukurta 1–2,5 mln. papildomų darbo vietų, jei kartu bus vykdoma veiksminga politika. Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės akte ([17]) apskaičiuota, kad iki 2030 m. poveikio klimatui neutralizavimo pramonės sektoriuose bus papildomai sukurta 350 000 gamybos darbo vietų. Be to, siekiant įgyvendinti ES 2030 m. vėjo ir saulės energijos tikslus, iki 2030 m. reikia maždaug 130 000–145 000 papildomų kvalifikuotų darbuotojų ir susijusių 1,1–1,4 mlrd. EUR investicijų į įgūdžius. Tikimasi, kad iki 2035 m. statybų sektoriuje bus sukurta 4,2 mln. darbo vietų. Tai apima iš sektoriaus pasitraukiančių darbuotojų pakeitimą ir 88 000 naujų darbo vietų, kurių kūrimą taip pat skatina pastatų renovacija ([18]). Be to, tikimasi, kad labai padidės ginkluotųjų pajėgų ir gynybos pramonės darbuotojų, visų pirma STEM ir profesinio rengimo bei mokymo (PRM) sričių darbuotojų, užimtumas;

(14) tikėtina, kad artimiausiais metais minėtuose sektoriuose ir regionuose visoje ES dar labiau trūks darbo jėgos ir įgūdžių dėl visuomenės senėjimo ir didėjančios darbo jėgos paklausos ES strategiškai svarbiuose sektoriuose, pavyzdžiui, i) pažangiųjų skaitmeninių technologijų, ii) perėjimo prie švarios energijos ir pramonės dekarbonizacijos, įskaitant žiedinę ekonomiką, iii) sveikatos ir biotechnologijų, žemės ūkio ir žuvininkystės bei akvakultūros ir bioekonomikos ir iv) gynybos pramonės ir kosmoso. Šie iššūkiai darys didelį spaudimą ekonomikai ir darbo rinkoms, o tai rodo, kad reikia skubiai imtis proaktyvių veiksmų. Todėl labai svarbu šiandien išlaikyti ir stiprinti ES žmogiškąjį kapitalą vykdant tikslinę bei lanksčią politiką ir investuojant į švietimą, mokymą ir kvalifikacijos kėlimą bei perkvalifikavimą, laikantis atitinkamos pramonės politikos. Puoselėdama darbo jėgą, pasirengusią prisitaikyti prie technologinės pažangos bei kintančių pramonės poreikių ir pasinaudoti naujomis galimybėmis, ES gali ne tik sumažinti dabartinį ir būsimą darbo jėgos ir įgūdžių trūkumą, bet ir sustiprinti savo ilgalaikį ekonominį atsparumą ir konkurencingumą pasaulyje. Be to, įperkamo būsto prieinamumas gali palengvinti darbo jėgos ir besimokančių asmenų judumą ir padėti plėtoti žmogiškąjį kapitalą ir didinti konkurencingumą;

([13]) Ataskaita „*Shaping and strengthening European AI talent, 2025*“.
([14]) 2024 m. skaitmeninio dešimtmečio padėties ataskaitoje apskaičiuota, kad, nesiimant tolesnių veiksmų, iki 2030 m. bent pagrindinius skaitmeninius įgūdžius turėtų tik 59,8 % suaugusiųjų, t. y. gerokai mažiau nei nustatytas 80 % tikslas.
([15]) Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas. 2025 m. apžvalga „*Labour market and wage developments in Europe*“. Europos Sąjungos leidinių biuras, 2025 m., https://data.europa.eu/doi/10.2767/1810636.
([16]) Eurostatas, [lfsa_egan22d] Dirbantys asmenys pagal išsamią ekonominę veiklą (NACE 2 red. dviejų ženklų lygmuo) (2008–2026).
([17]) 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1735 dėl priemonių sistemos Europos nulinio balanso technologijų gamybos ekosistemai stiprinti sukūrimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2018/1724.
([18]) CEDEFOP. (2023 m.). The greening of the EU construction sector: skills intelligence. Data insights series.

(15) Europos švietimo ir mokymo sistemoms kyla sunkumų suteikiant visiems besimokantiems asmenims, visų pirma tiems, kurių socialinė ir ekonominė padėtis nepalanki, taip pat žemos kvalifikacijos asmenims, migrantams, asmenims su negalia ir romams, tvirtą įgūdžių pagrindą, kuris jiems suteiktų galimybę aktyviai dalyvauti darbo rinkoje. Pastaraisiais dešimtmečiais matematikos, skaitymo ir gamtos mokslų rezultatai suprastėjo: 2022 m. apie 30 % penkiolikmečių rezultatai buvo prasti matematikos srityje, o 25 % – skaitymo ir gamtos mokslų srityse. 2022 m. tik 16 % nepalankioje padėtyje esančių moksleivių skaitymo, matematikos ar gamtos mokslų rezultatai buvo geri, palyginti su 21 % 2015 m. ([19]) Tikimybė, kad migrantų kilmės moksleiviai pasitrauks iš švietimo ir mokymo sistemos įgiję žemą kvalifikaciją arba jos visai neįgiję, yra dvigubai didesnė ([20]). Šiuos iššūkius dar labiau apsunkina nevienodos galimybės gauti kokybiško ir įtraukaus švietimo ir mokymo paslaugas mažiau išsivysčiusiuose regionuose ir nepalankioje padėtyje esančiose, kaimo ir atokiose vietovėse. Daugiau kaip 40 % aštuntokų neturi pagrindinių skaitmeninių įgūdžių ([21]). Kad skaitmeninė transformacija būtų sėkminga, labai svarbu stiprinti skaitmeninius įgūdžius, be kita ko, naudojant skaitmeninį mokymąsi, testavimo priemones ir veiksmingai, atsakingai, įtraukiai ir etiškai naudojant DI. Kartu bus svarbu atkreipti dėmesį į galimas žalingas skaitmeninių prietaisų naudojimo pasekmes, visų pirma jaunesniems besimokantiems asmenims. Vaikystėje patirti sunkumai atsiliepia ir suaugusiųjų gyvenime: prastai skaito ir rašo vienas iš penkių suaugusiųjų. Švietimas ir mokymas labai padeda besimokantiesiems tapti aktyviais piliečiais, dalyvauti demokratiniame gyvenime, atpažinti klaidingą informaciją ir saugiai, atsakingai bei tvariai naudotis skaitmeninėmis technologijomis. 73 % jaunuolių (15–30 m.) teigė, kad jų išsilavinimas suteikė jiems reikiamų įgūdžių dezinformacijai atpažinti;

(16) nepaisant didelio neseniai PRM programas baigusių absolventų užimtumo lygio (keturi iš penkių 2024 m.), PRM ir pameistrystė nėra pakankamai patrauklūs, nes daug profesinio rengimo programų susiduria su stereotipais ir apskritai yra menkai pripažįstamos visuomenėje. 2023 m. STEM programose dalyvavo 3,75 mln. PRM įstaigų mokinių visoje ES, t. y. 36,3 % visų vidutinio lygio PRM įstaigų mokinių. Tai dar neatitinka Komisijos strateginiame STEM mokymo plane siūlomo ES lygmens tikslo iki 2030 m. pasiekti bent 45 %, o tai, esant dabartiniam mokymosi aprėpties lygiui, reikštų, kad į STEM sritį turėtų pereiti dar 900 000 PRM įstaigų mokinių. Vidutinio lygio PRM įstaigose besimokančių merginų, pasirinkusių STEM sritis, skaičius yra gerokai mažesnis;

(17) aukštojo išsilavinimo lygmeniu, nepaisant didelės paklausos daugelyje STEM sričių, 2015–2023 m. maždaug pusėje valstybių narių užfiksuotas STEM sritį pasirinkusių studentų skaičiaus sumažėjimas (šiuo metu STEM sritį pasirinkę 26,9 % studentų), o tai neatitinka Komisijos strateginiame STEM mokymo plane siūlomo 2030 m. tikslo užtikrinti, kad STEM sritis rinktųsi bent 32 % aukštojo mokslo įstaigų studentų. Palyginti su kitomis išsivysčiusios ekonomikos šalimis, Europos Sąjungoje aukštąjį išsilavinimą STEM srityje įgijusių asmenų dalis tūkstančiui jaunuolių yra antra nuo galo (14,3 %). Doktorantūros studijų lygmeniu beveik keturi iš dešimties studentų pasirinko STEM sritis, tačiau tik labai nedidelė dalis jų pasirinko IRT sritį. Šią problemą dar labiau paaštrina tai, kad STEM sritis pasirenka mažai moterų. IRT yra sritis, kurioje moterų dalis mažiausia iš visų švietimo sričių, ir tik kas penktas studentas yra moteris. Aukštojo mokslo, ypač bakalauro studijų, nebaigimas tebekelia susirūpinimą – tik 63 % aukštojo mokslo įstaigų studentų STEM srities laipsnį įgyja per trejus metus iki teorinės studijų pabaigos;

(18) didelę riziką švietimo kokybei kelia kvalifikuotų pedagogų trūkumas daugelyje valstybių narių, regionų, miestų ir atokių bei kaimo vietovių. 2024 m. maždaug vienas iš penkių mokytojų ([22]) dirbo mokyklose, kuriose trūko kvalifikuotų mokytojų, o tai ribojo kokybišką mokymą. Be to, artimiausiais metais mokytojų skaičius mažės dėl mokytojų senėjimo. 2023 m. 25 % pradinių ir vidurinių klasių mokytojų (t. y. daugiau kaip 1 300 000) buvo 55 metų ir vyresni. Be to, prie mokytojų trūkumo visoje ES prisideda tai, jog manoma, kad profesija yra nepakankamai patraukli ir pripažįstama visuomenėje, taip pat mažas darbo užmokestis (palyginti su kitomis profesijomis, kuriomis galima užsiimti turint laipsnį). Prie iššūkių prisideda didelis STEM mokytojų trūkumas. Įtakos mokytojų išlaikymui nepalankioje padėtyje esančiose, kaimo ir atokiose vietovėse taip pat gali turėti nepakankamas tam tikrų teritorijų patrauklumas. Dar vienas susirūpinimą keliantis klausimas – mokytojų pasirengimas dirbti su negalią ir (arba) specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais ir (arba) nepalankioje socialinėje ir ekonominėje padėtyje esančiais mokiniais. Be to, nepaisant didesnių investicijų į skaitmeninę infrastruktūrą ir švietimą įvairiose valstybėse narėse ir regionuose, nenuoseklus technologijų naudojimas mokyklose, nepakankamas skaitmeninių įgūdžių vertinimas ir skirtingas mokytojų pasirengimas trukdo gerinti jaunimo skaitmeninių įgūdžių lygį;

([19]) Žr. EBPO tarptautinio moksleivių vertinimo programos (PISA) rezultatus.
([20]) Eurostatas, [edat_lfse_02] Mokyklos nebaigusių asmenų dalis pagal gimimo šalį.
([21]) Žr. Tarptautinio kompiuterinio ir informacinio raštingumo tyrimo (ICILS) rezultatus.
([22]) 22 ES valstybėse narėse, dalyvavusiose 2024 m. TALIS tyrime. EBPO (2025 m.), 2024 m. TALIS tyrimo rezultatai. „*The State of Teaching*“, TALIS, OECD Publishing, Paryžius, https://doi.org/10.1787/90df6235-en.

(19) švietimo ir mokymo programų derinimas su kintančia darbo rinkos paklausa tebėra iššūkis švietimo ir mokymo sistemoms visoje ES. Sektorių įgūdžių akademijomis ir panašiomis iniciatyvomis, minimomis ir Komunikate dėl švarios pramonės kurso ([23]), gali būti remiamas aktualių mokymo turinio ir mokymo programų kūrimas ([24]). Kai kurios valstybės narės ėmėsi aktualių reformų, tačiau tebėra didelių skirtumų tarp mokinių įgytų kompetencijų ir darbdaviams reikiamų kompetencijų. Pavyzdžiui, nors 90 % darbo vietų reikia pagrindinių skaitmeninių įgūdžių, tokių įgūdžių turi tik 55,6 % suaugusiųjų ES. Tai iššūkis ir tarp ES jaunimo. Kadangi pakankamų pagrindinių skaitmeninių įgūdžių neturi 42,5 % aštuntokų, reikia dar daug nuveikti, norint pasiekti ES tikslą, kad tokių aštuntokų būtų mažiau nei 15 % ([25]). Vystantis DI, vis dažniau tik bazinio skaitmeninio raštingumo neužtenka ir vis dažniau naujose pradinio lygio darbo vietose, nuo kurių pradeda jauni absolventai, reikia aukšto lygio DI įgūdžių ir kritinio bei strateginio mąstymo. Atsižvelgiant į darbo rinkai reikalingų ir turimų įgūdžių neatitiktį, labai svarbu užtikrinti, kad PRM atitiktų darbo rinkos poreikius, be kita ko, aktyviai įtraukiant socialinius partnerius; tas pats pasakytina ir apie aukštąjį mokslą. Studijų programos atlieka svarbų vaidmenį reaguojant į tai, kaip keičiasi į ateitį orientuotų, daugiadalykių ir tarpsektorinių įgūdžių poreikiai, nes tai itin svarbu plėtojant ir naudojant naujas žinias ir technologijas. Kalbant apie jaunimą, mokymosi darbo vietoje integravimas į švietimo ir mokymo programas paprastai didina absolventų įsidarbinimo galimybes: neseniai PRM įstaigas baigusių asmenų, kurie mokėsi darbo vietoje, užimtumo lygis 2024 m. buvo 84,3 %, o tų, kurie darbo vietoje nesimokė, – 69,7 % ([26]);

(20) mokymasis visą gyvenimą, įskaitant kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą, yra labai svarbus, kad darbuotojai prisitaikytų prie sparčių pokyčių darbo rinkoje, įskaitant perėjimą iš nuosmukį patiriančių sektorių į augančius sektorius. Tačiau, 2022 m. duomenimis, ankstesniais metais mokymosi veikloje dalyvavo tik 39,5 % suaugusiųjų, t. y. daugiau kaip 20 procentinių punktų mažiau nei pagal ES pagrindinį tikslą – 60 % iki 2030 m. ([27]) Žemos kvalifikacijos suaugusiųjų, kuriems mokymas būtų naudingiausias, dalyvavimo lygis yra gerokai mažesnis (11,3 %). Mažiau išsivysčiusiuose regionuose ir ekonominio sąstingio vietovėse, įskaitant kaimo ir atokias vietoves, taip pat pažeidžiamoms grupėms priklausančių asmenų, kurie susiduria su papildomomis kliūtimis mokytis, dalyvavimo lygis yra mažesnis. Šį atotrūkį labai svarbu panaikinti, kad mokymasis visą gyvenimą taptų prieinamas visiems, todėl valstybės narės, įmonės ir socialiniai partneriai turi imtis spartesnių ir koordinuotų veiksmų, kartu gerbiant jų vaidmenį ir autonomiją. Finansinio raštingumo lygis ES šiuo metu yra labai žemas. 2023 m. „Eurobarometro“ apklausos duomenimis, maždaug ketvirčio (26 %) ES piliečių finansinių žinių lygis yra aukštas;

(21) profesinis orientavimas visą gyvenimą atlieka lemiamą vaidmenį sudarant sąlygas asmenims valdyti profesinės veiklos keitimą ir prisitaikyti prie kintančių darbo rinkos sąlygų. Profesinis orientavimas visą gyvenimą yra nuolatinis procesas, įgalinantis bet kokio amžiaus piliečius nustatyti savo gebėjimus, kompetencijas ir interesus, priimti informacija pagrįstus švietimo, mokymo ir profesinius sprendimus ir valdyti savo asmeninį gyvenimo kelią. Profesinio orientavimo visą gyvenimą integravimas į mokymosi visą gyvenimą strategijas stiprina karjeros valdymo įgūdžius, sudaro palankesnes sąlygas visiems piliečiams naudotis profesinio orientavimo paslaugomis ir užtikrina kokybę bei suinteresuotųjų subjektų veiklos koordinavimą. Šie principai yra labai svarbūs siekiant remti žmogiškojo kapitalo plėtojimą ir skatinti atsparumą bei gebėjimą prisitaikyti vykstant technologinei, žaliajai pertvarkai ir demografiniam perėjimui. 2022 m. birželio 16 d. Tarybos rekomendacijoje dėl individualiųjų mokymosi sąskaitų teigiama, kad profesinis orientavimas yra plačios galimybes atveriančios sistemos, kuria sudaromos sąlygos veiksmingai naudotis individualiomis teisėmis į mokymą, dalis. 2022 m. birželio 16 d. Tarybos rekomendacijoje dėl europinio požiūrio į mikrokredencialus profesinis orientavimas yra nurodytas kaip vienas iš pagrindinių principų;

(22) prie ateities poreikių pritaikytoms švietimo ir mokymo sistemoms reikia tinkamo finansavimo. Neveikimas kainuoja brangiai: metinės socialinės išlaidos mokyklos nebaigusiems asmenims visame pasaulyje iki 2030 m. sudarys 6 trln. JAV dolerių ([28]). Tikėtina, kad dėl prastėjančio jaunuolių pagrindinių įgūdžių lygio ilgalaikis daugiaveiksnis našumo augimas EBPO šalyse sumažės maždaug 3 %. Investicijos į žmogiškąjį kapitalą, įskaitant investicijas į gyventojų sveikatą ir jos skatinimo politiką, prisideda prie didesnio našumo ir tvaraus ekonomikos augimo;

([23]) 2025 m. vasario 26 d. Komisijos komunikatas „Švarios pramonės kursas. Bendros konkurencingumo ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo veiksmų gairės“ (COM(2025) 85 final).
([24]) Pagrindinės reformos, kurių turi imtis valstybės narės, kad išspręstų šios srities uždavinius, nustatytos Skaitmeninio dešimtmečio programos metinėse ataskaitose.
([25]) 2023 m. Tarptautinis kompiuterinio ir informacinio raštingumo tyrimas (ICILS), kurį atliko Tarptautinė švietimo pasiekimų vertinimo asociacija (IEA).
([26]) Remiantis Europos darbo jėgos tyrimo specialiai atrinktais duomenimis.
([27]) Dalyvavimas suaugusiųjų mokymosi veikloje, išskyrus mokymą darbo vietoje, pagal suaugusiųjų švietimo tyrimą.
([28]) Brunello, G., Rocco, L., Eck, M., 2024 m., *„The Price of Inaction: the global private, fiscal and social costs of children and youth not learning“*, UNESCO.

(23) kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo poreikių masto, atsižvelgiant į transformacinius iššūkius, su kuriais susiduria ES, negalima patenkinti vien viešosiomis išlaidomis. Pagrindinė suaugusiųjų mokymosi forma yra mokymasis darbo vietoje (2022 m. – keturi iš penkių suaugusių besimokančių asmenų). Tokį mokymąsi daugiausia finansuoja darbdaviai (beveik 90 % viso suaugusiųjų mokymosi darbo vietoje). Vis dėlto kursų ar kitų formų mokymo savo darbuotojams nerengia viena iš trijų įmonių, o viena iš pagrindinių nurodytų kliūčių yra kaštai (kartu su darbo krūviu ir laiko apribojimais). Skatinant veiksmingas privačias išlaidas įgūdžiams, be kita ko, viešuosius pirkimus susiejant su mokymo įsipareigojimais, įmonės skatinamos prisiimti didesnę atsakomybę už savo darbo jėgos įgūdžių ugdymą. Valstybės pagalbos taisyklėmis leidžiama remti paslaugų teikėjų, įskaitant mažąsias ir vidutines įmones, mokymą, kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą, kai tenkinamos atitinkamos sąlygos. Komunikate dėl Įgūdžių sąjungos raginama įvertinti atitinkamas nuostatas, siekiant užtikrinti, kad jomis būtų suteikta geresnių paskatų pramonei, įskaitant socialinės ekonomikos subjektus, investuoti į darbuotojų kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą. Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė gali sutelkti papildomų investicijų į įgūdžius ir skatinti bendradarbiavimą, taip pat suteikti geresnių paskatų pramonei, įskaitant socialinės ekonomikos subjektus, investuoti į darbuotojų kvalifikacijos kėlimą bei perkvalifikavimą ir skatinti bendradarbiavimą;

(24) nepaisant didelių viešųjų investicijų į pirminį švietimą per pastaruosius kelis dešimtmečius, švietimo kokybė kai kuriose valstybėse narėse ir regionuose nepakito arba pablogėjo. Siekiant kuo labiau padidinti investicijų į švietimą, mokymą ir įgūdžius veiksmingumą ir efektyvumą, labai svarbu, kad poveikio vertinimai ir įvertinimai idealiu atveju būtų atliekami prieš įgyvendinimą, per jį ir po jo, kai įmanoma, įtraukiant visus atitinkamus suinteresuotuosius subjektus ir naudojant savalaikius ir patikimus administracinius duomenis ([29]). Socialinių investicijų žinių centro įsteigimas ir tarptautiniu mastu sutartų (UNECE) švietimo ir mokymo palydovinių sąskaitų integravimas ([30]) į nacionalines sąskaitas gali padėti pagerinti politikos vertinimą ir tiksliau kiekybiškai įvertinti investicijų į žmogiškąjį kapitalą grąžą. Komisija taip pat įsteigė Investavimo į kokybišką švietimą ir mokymą mokymosi laboratoriją ([31]), kuri padeda valstybėms narėms atlikti švietimo ir mokymo politikos vertinimus, kad jų viešosios išlaidos šiose srityse būtų ekonomiškai efektyvesnės ir pagrįstos faktiniais duomenimis;

(25) prieinama, lengvai suprantama, tikslinė ir naujausia informacija apie įgūdžius yra labai svarbi veiksmingai ir prie ateities poreikių pritaikytai švietimo ir mokymo politikai. Tačiau su įgūdžiais susijusi informacija ES tebėra fragmentiška, o tai trukdo priimti gerai pagrįstus sprendimus. Nepaisant to, kad valstybėse narėse naudojami įgūdžių prognozavimo metodai, tebekyla didelių iššūkių, įskaitant taksonomijų įvairovę, duomenų šaltinių ir metodų sudėtingumą ir duomenų patikimumo bei išsamumo apribojimus, o tai gali apriboti informacijos tinkamumą naudoti. Būsimos konkrečių profesijų paklausos prognozės paprastai labai skiriasi, o tai atspindi skirtingas prielaidas dėl užduočių automatizavimo masto ir platesnių ekonominių ir demografinių aplinkybių. Kad politika būtų geriau pagrįsta, šiuos šaltinius būtina lyginti ir derinti;

(26) beveik kas trečias ES darbuotojas dirba darbą, kuris neatitinka jo įgūdžių, o tai rodo, kad darbo jėgos potencialas išnaudojamas neoptimaliai. Nors pripažįstama, kad svarbu išlaikyti kokybės standartus siekiant bendrojo intereso tikslų ir laikytis ES teisės, dėl pernelyg griežto tam tikrų profesijų reglamentavimo ir sudėtingų pripažinimo procedūrų atsiranda kliūčių patekti į darbo rinką ir mažėja judumas joje. Tai prisideda prie įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties ir darbo jėgos trūkumo tiek nacionaliniu, tiek ES lygmenimis;

(27) Europos darbdaviams sunku įdarbinti darbuotojus iš ES nepriklausančių šalių. Darbuotojus iš trečiųjų valstybių dėl kvalifikuotų darbuotojų trūkumo įdarbino mažiau nei viena iš dešimties mažųjų ir vidutinių įmonių, ir daugumai tai padariusių įmonių šis procesas buvo sudėtingas. Trečiųjų valstybių piliečiai dažnai susiduria su fragmentiškomis ir lėtomis jų kvalifikacijų pripažinimo procedūromis ir patiria sunkumų, susijusių su per aukšta kvalifikacija, taip pat įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktimi. Trečiųjų valstybių piliečių, turinčių per aukštą kvalifikaciją, dalis gali būti dvigubai didesnė nei ES piliečių,

REKOMENDUOJA valstybėms narėms, atsižvelgiant į nacionalinę kompetenciją ir nacionalines aplinkybes, 2026–2027 m. imtis šių veiksmų:

([29]) Žr. 2024 m. birželio 20 d. Tarybos išvadas dėl darbo rinkos, įgūdžių ir socialinės politikos vaidmens siekiant atsparios ekonomikos ir ES valstybėms narėms skirtus neprivalomus reformų ir investicijų ekonominio poveikio darbo rinkos, įgūdžių ir socialinės politikos srityse vertinimo pagrindinius principus. 2024 m. birželio mėn.

([30]) Palydovinės sąskaitos yra papildomos sistemos, kuriomis papildomos pagrindinės nacionalinės sąskaitos, pateikiant papildomos informacijos apie konkrečias sritis. Švietimo ir mokymo palydovinės sąskaitos leidžia kiekybiškai įvertinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą, nes yra apskaičiuojamos formaliojo švietimo, profesinio mokymo ir neformaliojo mokymosi išlaidos;

([31]) https://education.ec.europa.eu/focus-topics/improving-quality/learning-lab.

1. Spręsti įgūdžių trūkumo strateginiuose sektoriuose problemą

— Imtis vadovauti veiksmams, kuriais siekiama spręsti įgūdžių trūkumo problemą, daugiausia dėmesio skiriant profesijoms, kurioms visų pirma reikia gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) įgūdžių, įskaitant IRT ir DI, konkurencingumui ir atsparumui strategiškai svarbiuose sektoriuose (pvz., skaitmeninės ir švarios technologijos, žiedinė ekonomika ir pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas, sveikata ir biotechnologijos, žemės ūkis ir žuvininkystė bei akvakultūra, bioekonomika, gynybos pramonė ir kosmosas).

— Stiprinti paspartintą ir labiau ilgalaikį prie ateities poreikių pritaikytų ir darbo rinkai aktualių įgūdžių ugdymą strateginės svarbos srityse, skatinant švietimo ir mokymo paslaugų teikėjų, valstybinių užimtumo tarnybų, socialinių partnerių ir atskirų įmonių, taip pat viešųjų įstaigų partnerystę, be kita ko, regionų ir vietos lygmenimis.

— Mažinti kliūtis norintiems pradėti dirbti pagal reglamentuojamą profesiją ir imtis priemonių, kuriomis būtų skatinamas spartesnis ES ir trečiųjų valstybių piliečių kvalifikacijų pripažinimas strateginiuose sektoriuose, kartu išlaikant kokybės standartus.

2. Stiprinti pagrindinius įgūdžius, kad būtų padėtas tvirtas pagrindas didesniam konkurencingumui

— Stiprinti raštingumo, matematikos (įskaitant finansinį raštingumą), gamtos mokslų, skaitmeninių ir pilietiškumo įgūdžių įgijimą nuo ankstyvo amžiaus ir visą suaugusiųjų gyvenimą, taip pat visais švietimo ir mokymo lygmenimis ir visų rūšių švietimo ir mokymo srityse, ypatingą dėmesį skiriant nepalankioje socialinėje ir ekonominėje padėtyje esančioms grupėms ir asmenims su negalia, kartu remiant talentingiausius asmenis. Imtis veiksmų, kad būtų pasiekti ES lygmens tikslai, dėl kurių susitarta pagal Europos švietimo erdvės programą, susiję su 15 metų amžiaus ir jaunesniais moksleiviais, neturinčiais pagrindinių įgūdžių.

— Užtikrinti vienodas galimybes gauti aukštos kokybės ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, kaip priemonę sumažinti mokymosi rezultatų atotrūkį.

— Užtikrinti tinkamas paskatas mokytojo profesijos, ypač STEM dalykų, patrauklumui didinti. Remti pirminį ir tęstinį profesinį tobulėjimą visais lygmenimis, įskaitant įtraukius ir lyčiai atžvalgius mokymo metodus.

— Stiprinti mokinių, studentų, pameistrių ir visą gyvenimą besimokančių asmenų skaitmeninius įgūdžius, įskaitant raštingumą dirbtinio intelekto (DI) srityje, taip pat kritinį mąstymą, taikyti skaitmeninių įgūdžių testavimo priemones pažangai stebėti ir mokyti mokytojus vesti pamokas į mokymosi procesą integruojant technologijas. Skatinti veiksmingą, atsakingą, įtraukų ir etišką DI naudojimą.

— Nustatyti iššūkius ir spręsti skaitmeninių įrenginių naudojimo poveikio akademiniams rezultatams ir psichikos bei fizinei gerovei klausimą.

3. Tobulinti profesinį rengimą ir mokymą (PRM)

— Didinti PRM ir pameistrystės kokybę ir patrauklumą, be kita ko, kovojant su neigiamu požiūriu, stiprinant nepalankioje padėtyje esančių grupių įtrauktį ir kovojant su lyčių stereotipais, visų pirma STEM programose.

— Parengti ir įgyvendinti politiką ar strategijas, kuriomis būtų siekiama padidinti pradinio vidutinio lygio PRM įstaigose besimokančių asmenų, kurie pasirinko STEM sritis, dalį, visų pirma besimokančių merginų dalį, ir pasiekti, kad bent 12 % ([32]) PRM įstaigose besimokančių asmenų turėtų patirties užsienyje.

— Siekti, kad būtų užtikrinta pakankama mokytojų ir profesijos mokytojų, visų pirma STEM dalykų, pasiūla, ir skatinti mokymąsi darbo vietoje bendradarbiaujant su įmonėmis.

4. Gerinti aukštojo mokslo rezultatus STEM srityje

— Didinti aukštojo mokslo STEM programų (įskaitant aukštesnio lygio profesinio mokymo programas) pajėgumus, aktualumą ir patrauklumą jaunimui visų pirma IRT ir DI srityse, taip pat srityse, kuriose labai trūksta darbo jėgos ir įgūdžių, ir strateginėse srityse. Skatinti priemones, kuriomis būtų įgalintos šiose srityse besimokančios merginos.

— Skatinti absolventų raštingumą DI srityje ir kritinį bei strateginį mąstymą, taikyti tarpdalykinius metodus ir didinti aukštojo mokslo STEM programų (įskaitant aukštesnio lygio profesinio mokymo programas) tarptautinimą, visų pirma įgyvendinant jungtines tarpvalstybines programas.

([32]) Žr. 2024 m. gegužės 13 d. Tarybos rekomendaciją „Europa kelyje“ – mobilumo mokymosi tikslais galimybės visiems“.

5. Investuoti į švietimą, mokymą ir įgūdžius

— Skatinti veiksmingas ir efektyvias viešąsias išlaidas švietimui ir įgūdžiams, atitinkančias nustatytus uždavinius ir sutartus tikslus bei siektinus rodiklius, be kita ko, pasinaudojant sanglaudos politikos fondais, įskaitant „Europos socialinį fondą +“.

— Skatinti privačiąsias investicijas į kokybišką kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą ir naudotis programos „InvestEU“ socialinių investicijų ir įgūdžių politikos linija ir užtikrinti sinergiją su viešosiomis investicijomis.

— Reguliariai stebėti ir vertinti investicijas į švietimą ir įgūdžius nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis, taikant patikimas ir pritaikytas poveikio vertinimo ir įvertinimo metodikas, kartu vengiant nereikalingos administracinės naštos. Kai manoma, kad tai naudinga, remtis Tarybos patvirtintais savanoriškais pagrindiniais principais ([33]), kad būtų galima formuoti faktiniais duomenimis grindžiamą politiką.

— Užtikrinti administracinių duomenų naudojimą siekiant įvertinti viešųjų ir privačiųjų išlaidų švietimo ir mokymo srityje veiksmingumą ir efektyvumą.

6. Rinkti su įgūdžiais susijusią informaciją siekiant valdyti permainas darbo rinkoje

— Parengti ir taikyti didžiųjų duomenų ir DI naudojimo metodikas, kad būtų teikiama geresnė ir savalaikiškesnė su įgūdžiais susijusi informacija, remiantis esamais kiekybiniais ir kokybiniais su įgūdžiais susijusios informacijos šaltiniais ir juos papildant.

— Toliau integruoti ir didinti reguliarų su įgūdžiais susijusios informacijos naudojimą (per)formuojant nacionalines, regionų ir vietos įgūdžių ir ekonominės plėtros strategijas profesinio orientavimo visą gyvenimą, perorientavimo ir profesinės veiklos keitimo srityse, taip pat rengiant ir plėtojant prie ateities poreikių pritaikytas švietimo ir mokymo programas.

Priimta Briuselyje 2026 m. kovo 9 d.

Tarybos vardu

Pirmininkas

M. MOUSHOUTTAS

([33]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10779-2024-INIT/lt/pdf.